

ANDRZEJ SĘKOWSKI, WOJCIECH OTRĘBSKI

PROF. DR HAB. TADEUSZ WITKOWSKI FDP (1935–2000)
TWÓRCA
LUBELSKIEJ SZKOŁY PSYCHOLOGII REHABILITACJI

Ksiądz Profesor Dr Hab. Tadeusz Witkowski urodził się 15 lipca 1935 roku w Kolnicy na ziemi augustowskiej, w rodzinie rzemieślniczej. Szkołę podstawową ukończył w Augustowie w 1950 roku, zaś prywatne liceum w roku 1954. Wykształcenie to uzupełnił maturą w Państwowym Liceum Ogólnokształcącym dla Pracujących w Zduńskiej Woli. Pierwsze studia – filozoficzno-teologiczne – ukończył w Wyższym Seminarium Duchownym (WSD) Orionistów w Zduńskiej Woli w roku 1960. Przez rok pracował jako wychowawca w zakładzie prowadzonym przez orionistów dla chłopców z lekkim niedorozwojem umysłowym w Kaliszu. Wówczas zainteresował się psychologią. Studia specjalistyczne w zakresie psychologii ukończył w Katolickim Uniwersytecie Lubelskim na Wydziale Filozofii Chrześcijańskiej w roku 1965, broniąc pracę magisterską pt. „Wrażliwość moralna dzieci o obniżonej sprawności umysłowej”. Mimo propozycji prowadzenia zajęć na KUL, podjął pracę dydaktyczną w WSD w Zduńskiej Woli. Jednocześnie dojeżdżał na seminarium doktoranckie z psychologii wychowawczej na KUL. Przygotował rozprawę doktorską zatytułowaną „Trwałość kontaktu jednostki z grupą odniesienia” i w roku 1969 uzyskał stopień naukowy doktora oraz podjął pracę w KUL, specjalizując się początkowo w psychologii wychowawczej, a następnie w psychologii rehabilitacji (defektologicznej, rewali-dacyjnej).

PROF. DR HAB. ANDRZEJ SĘKOWSKI, Instytut Psychologii, Katedra Psychologii Różnic Indywidualnych, Al. Raławickie 14, 20-950 Lublin.

DR WOJCIECH OTRĘBSKI, Instytut Psychologii, Katedra Psychologii Rehabilitacji, Al. Raławickie 14, 20-950 Lublin.

Od roku 1970 był członkiem Towarzystwa Naukowego KUL. W latach siedemdziesiątych trzykrotnie przebywał w celach naukowych w Anglii, raz we Włoszech i przez jeden semestr na stypendium naukowym w Leuven (Belgia), a następnie w Nijmegen (Holandia). W roku 1981 obronił pracę habilitacyjną zatytułowaną „Zmienne ujawniające związek z kompetencją społeczną upośledzonych umysłowo stopnia lekkiego i umiarkowanego”. W roku 1983 został zatwierdzony na stanowisku docenta. Rok później utworzono na KUL-u Katedrę i Zakład Psychologii Rewalidacyjnej (obecnie Psychologii Rehabilitacji), której został kierownikiem. W tym samym roku odbył staż naukowy w ośrodkach naukowych w USA.

Książk. Prof. Tadeusz Witkowski od 1985 roku był członkiem założycielem, a następnie kierownikiem zespołu redakcyjnego serii wydawniczej Wykłady z Psychologii w KUL, która obecnie od tomu 7 nosi nazwę Studia z Psychologii w KUL. W roku 1986 otrzymał nagrodę rektorską za książkę pt. *Poziom rozwoju społecznego upośledzonych umysłowo. Uwarunkowania umiejętności PAC*. W roku 1987 został wybrany do Komitetu Rehabilitacji Polskiej Akademii Nauk. W roku akademickim 1987/1988 otrzymał stypendium naukowe Fundacji Kościuszkowskiej. Odbył staż m.in. w Columbia University w Nowym Jorku oraz w Instytucie Rehabilitacji w Southern Illinois University w Carbondale (IL).

Prowadzi intensywne badania naukowe. W latach 1986-1989 kieruje badaniami w ramach Resortowego Programu Badań Podstawowych (nr III, 32) nad psychospołecznymi problemami osób niepełnosprawnych w trzynastu kategoriach niepełnosprawności. Jego zainteresowania w tym okresie dotyczą m.in. problematyki obrazu siebie u osób niepełnosprawnych. Dokonuje w związku z tym adaptacji do warunków polskich testu The Giessen Test (GT).

W roku 1990 we Włoszech brał udział w kongresie poświęconym dziełom i osobie bł. Alojzego Orione oraz problematyce służenia osobom niepełnosprawnym i wszystkim innym potrzebującym pomocy. Kontakty naukowe nawiązał również ze specjalistami w zakresie rehabilitacji z Holandii (w roku 1991 odbył podróż naukową do Aalten). Przebywał w różnych ośrodkach naukowych, zdobywając doświadczenia, a także dzieląc się własnymi spostrzeżeniami z zakresu problematyki osób z niedorozwojem umysłowym, opieki i rehabilitacji. W roku 1992 prowadził (przy międzynarodowej współpracy z Fundacją Stichting Tehuizen en Dagverblijven voor Gehandicapten w Aalten) studium nt. „Współczesne rozwiązania systemowe w rehabilitacji osób z niedorozwojem umysłowym”. Objął kierownictwo naukowe i wygłosił 10 wykładów.

W roku 1992 ks. Witkowskiego powołano na stanowisko profesora nadzwyczajnego w KUL. W tym samym roku został kierownikiem naukowym oraz autorem (przy współpracy z fundacją STD) interdyscyplinarnego programu prointegracyjnego *Open seminar: „Around the handicapped”*. W ramach tego programu odbyło się dziewięć sesji, w których uczestniczyli specjaliści różnych dyscyplin (także z zagranicy) oraz przedstawiciele ministerstw i władz kościelnych. Liczba uczestników przeszła najśmielsze oczekiwania. Świadczyło to m.in. o wielkim uznaniu, jakim ks. prof. Witkowski cieszył się w środowisku psychologów i pedagogów oraz tych osób, którym droga była problematyka rehabilitacji osób niepełnosprawnych.

W roku 1992 został delegatem Rektora KUL ds. międzyuczelnianego ośrodka pomocy byłym pracownikom lubelskich uczelni. W tym okresie opracował i opublikował – na podstawie wyników Resortowego Programu Badań Podstawowych z zastosowaniem własnej, polskiej wersji Inwentarza HPI – pięć psychometrycznych skal i wspólny dla nich podręcznik. W roku 1993 została wydana Jego książka pt. *Rozumieć problemy osób niepełnosprawnych (13 rodzajów niepełnosprawności)*. Ukończył również badania nad obrazem siebie w piętnastu rodzajach niepełnosprawności z zastosowaniem własnej wersji testu GT. Ponadto przygotował książkę zatytułowaną *By nie odpaść z grupy o charakterze religijnym*, która została wydana przez Towarzystwo Naukowe KUL w roku 1994. W tym samym roku uzyskał tytuł profesora nauk humanistycznych, a rok później – awans na stanowisko profesora zwyczajnego w Katedrze Psychologii Rehabilitacji KUL. Kontynuuje pracę naukowo-dydaktyczną w KUL, jednocześnie prowadząc wykład z psychologii pastoralnej w WSD Orionistów. W ostatnim okresie swojego życia prowadził m.in. wykład z problematyki osób głuchoniewidomych. Pracując na KUL-u (do 1996 roku) dojeżdżał jednocześnie do seminarium w Zduńskiej Woli. Wykładał tam psychologię, medycynę i psychologię pastoralną oraz prowadził seminarium z psychologii pastoralnej.

Dorobek naukowy Ks. Prof. Witkowskiego stanowi istotny wkład w rozwój psychologii rehabilitacji w Polsce. Napisał czternaście książek (w tym sześć autorskich i osiem pod redakcją). Opublikował wiele artykułów w czasopiśmie naukowych oraz w pracach zbiorowych (ponad siedemdziesiąt). Ogółem jest autorem stu trzydziestu ośmiu pozycji naukowych (zob. spis publikacji na s. 25-33). Publikacje Księdza Profesora dotyczą problematyki rehabilitacji, głównie osób z upośledzeniem umysłowym, a także z innymi rodzajami niepełnosprawności, np. książka *Rozumieć problemy osób niepełnosprawnych (13 rodzajów niepełnosprawności)*. Jego prace mają charakter empiryczny. Są

oparte na badaniach zespołowych. Ich tematyka jest szeroka. Dotyczy również aspektów psychologii społecznej i wychowawczej. Zanim Ksiądz Profesor zaczął się specjalizować w psychologii rehabilitacji i psychologii rewalidacyjnej, podejmował zagadnienia głównie z obszaru psychologii wychowawczej.

Istotne miejsce w twórczości naukowej Księdza Profesora zajmują techniki badawcze. Opracowywał je bardzo starannie. Przygotował podręczniki, z których korzystają naukowcy z ośrodków psychologicznych w Polsce oraz innych, podejmujących problematykę rehabilitacji. Ta część dorobku naukowego jest czymś szczególnym. Ksiądz Profesor przykładął ogromną wagę do strony metodologicznej badań naukowych. Stąd Jego troska o wiarygodne techniki pomiaru. Jednocześnie zagadnienia, którymi się interesował, niejednokrotnie wykraczały poza ramy klasycznej psychologii, opartej na psychometrii i eksperymentacie. Znał najnowsze kierunki badań w psychologii światowej. Doceniał, chociaż nie bezkrytycznie, również dorobek psychologii humanistycznej i behawiorystycznej.

Dbął o rozwój naukowy swoich pracowników i Katedry. Często podkreślał, że Katedra Psychologii Rehabilitacji wywodzi się z Katedry Psychologii Rodziny i Psychologii Wychowawczej, której kierownikiem była i jest obecnie prof. Maria Braun-Gałkowska. Dorobek zespołu, który utworzył, miał coraz szerszy zasięg. Z Jego Katedry Psychologii Rehabilitacji wyodrębniła się Katedra Psychologii Różnic Indywidualnych. Ksiądz Profesor podkreślał sukcesy pracowników Katedry i dopingował ich do kolejnych osiągnięć.

Istotne znaczenie dla pracy naukowej Księdza Profesora miała Jego współpraca z prof. Zofią Sękowską, która we wcześniejszym okresie była etatowym pracownikiem KUL-u, zaś później została kierownikiem Zakładu Psychopedagogiki Specjalnej na Uniwersytecie Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie. Ich współpraca miała szczególny charakter. Darzyli się głębokim szacunkiem. Ksiądz Profesor często podkreślał rolę prof. Sękowskiej w kształtowaniu swej drogi zawodowej. Dobrze się rozumieli. Recenzując dorobek Ks. Prof. Witkowskiego do tytułu profesora oraz podkreślając jego znaczenie i wartość, stwierdziła, że „stworzył On lubelską szkołę psychologii rehabilitacji”.

I. KONFERENCJE I SYMPOZJA KRAJOWE

Ksiądz Profesor utrzymywał kontakty z wieloma krajowymi ośrodkami naukowymi. Uczestniczył w licznych konferencjach, sympozjach i seminariach naukowych. Wygłaszał referaty, brał czynny udział w dyskusjach. Rów-

niez organizował konferencje o zasięgu krajowym, a także międzynarodowym. Wygłaszane przez Niego referaty dotyczyły na ogół problematyki upośledzenia umysłowego, różnych jego aspektów, w tym praktycznych i teoretycznych. Prezentował współczesne kierunki w badaniach prowadzonych na świecie oraz w rehabilitacji psychicznej i zawodowej. Należy podkreślić również to, iż wiele Jego wystąpień dotyczyło m.in. rodziny, a także psychologii humanistycznej oraz behawiorystycznej. Był zawsze dobrze zorientowany w tym, co działo się w nauce i jakie trendy badawcze dominowały w badaniach naukowych w kraju oraz poza jego granicami, głównie w Stanach Zjednoczonych. Potrafił dostrzec wartość koncepcji, pomimo że w niektórych z nich widział wiele nieścisłości i łatwo można było je krytykować, a nawet dyskredytować. Wiedział, co jest najwartościowsze i co może wzbogacić prowadzone badania o nowe aspekty i inny, nowy punkt widzenia.

Przez wiele lat uczestniczył w posiedzeniach plenarnych, a także posiedzeniach Komisji Psychologicznej i Komisji Pedagogicznej Towarzystwa Naukowego KUL. Przykładem mogą być jego wystąpienia w roku 1970, zatytułowane „Kontakt jednostki z grupą społeczną w świetle uwarunkowań grupowych”, „Metody bezpośrednie i projekcyjne w badaniach nad motywacją”, „Niektóre problemy pedagogiczne Polaków w Anglii”, „Kontakt międzyosobowy o znaczeniu wychowawczym w ujęciu C. R. Rogersa”. Tworząc później techniki badawcze, uwzględniał różne kierunki dominujące w psychologii. Sięgał zarówno do psychologii poznawczej, jak i behawiorystycznej, i humanistycznej. W każdej z tych koncepcji dostrzegał elementy, które z jednej strony wzbogacają jakość dyskusji naukowej, z drugiej – mogą być zastosowane w praktyce rehabilitacyjnej. Interesował się problematyką niedostosowania społecznego, przez wiele lat uwzględniając ją w wykładach z psychologii rehabilitacji. Znamienne dla Jego działalności naukowej było także zainteresowanie działalnością domów pomocy społecznej, a zwłaszcza funkcjonowaniem ich mieszkańców w różnych sferach, w tym również w sferze życia religijnego. W roku 1973, na sympozjum sekcji psychologicznej Komisji Episkopatu Polski ds. Nauki Katolickiej w Papieskiej Akademii Teologicznej w Krakowie, uczestniczył w dyskusji na temat koncepcji dojrzałości religijnej.

Oddziaływanie Księdza Profesora na polskie środowisko psychologów było znaczące dzięki opracowywanym przez Niego metodom badawczym. Często zwracano się do Niego z prośbą, by udostępnił swoje techniki badawcze. Zawsze chętnie spełniał te życzenia i dzielił się własnymi doświadczeniami na temat ich wartości i możliwości diagnostycznych. W ostatnim okresie swojej pracy naukowej interesowała go również problematyka zadowolenia

z pracy zawodowej osób upośledzonych umysłowo, a także innych inwalidów. W roku 1997 na konferencji w Krężnicy Jarej k. Lublina wygłosił referat pt. „Satysfakcja z wykonywanej pracy”. W tym samym roku na konferencji szkoleniowej w Olsztynie przedstawił referat pt. „Poziom społeczny funkcjonowanie młodzieży z niedorozwojem umysłowym”. Zawsze drogą mu była formacja młodych kapłanów. W roku 1998 na zjeździe młodych księży w Łązniewie k. Warszawy wygłosił referat pt. „Kryteria zadowolenia z posługi kapłańskiej”. Podejmował również zagadnienia dotyczące opieki paliatywnej. W roku 1998 na sympozjum poświęconym problematyce osób terminalnie chorych w Konstancinie przedstawił referat pt. „Kryteria zadowolenia z posługi hospicyjnej”. Uczestniczył w uroczystości otwarcia hospicjum prowadzonego przez księży orionistów w Wołominie; odwiedzał ten ośrodek i w razie potrzeby był jego konsultantem. Realizując swe zainteresowania problematyką psychologii rehabilitacji, wziął udział w ogólnopolskiej Konferencji Naukowej w Kazimierzu Dolnym w roku 1998, gdzie wygłosił referat pt. „Podmiotowość osób niepełnosprawnych – rzeczywista realizacja, a nie postulat”. W roku 1999 w czasie Europejskiego Dnia Profilaktyki przedstawił referat pt. „Gdy zawodzi profilaktyka, konieczna jest rehabilitacja – zmiany w jej rozumieniu”. W tym samym roku, na innej konferencji dotyczącej kształcenia specjalnego i integracyjnego, zaprezentował referat pt. „Integracja działań na rzecz dzieci niepełnosprawnych – wobec nowych wątków programowych”.

Aktywność naukowa wyrażająca się w udziale w różnych konferencjach krajowych i zagranicznych świadczy o pasji, z jaką Ksiądz Profesor oddawał się pracy naukowej i problematyce osób niepełnosprawnych. Miał zawsze cele, do których dążył. Choć nie zawsze były one możliwe do zrealizowania, jednak nakreślały właściwy kierunek poszukiwań badawczych.

II. ZAGRANICZNE KONTAKTY NAUKOWE

Jak już wspomnieliśmy, ks. prof. Witkowski miał szerokie kontakty z różnymi ośrodkami naukowymi w kraju i poza jego granicami. W roku 1970, a więc niedługo po podjęciu pracy na KUL-u, wyjechał do Anglii, gdzie doskonalił swoje umiejętności językowe, a także poznawał pracę na Uniwersytecie Londyńskim. Ponadto odwiedził ośrodek dla przewlekle chorych w Kingston-upon-Thames oraz ośrodek dla upośledzonych umysłowo w stopniu głębszym w Teddington. Rok później wyjechał na trzy miesiące do Włoch, gdzie poza kursem języka włoskiego zapoznawał się z funkcyjowa-

niem zakładów dla upośledzonych umysłowo (Rzym), niedostosowanych społecznie (Florencja), niepełnosprawnych fizycznie – zakład ogólnej rehabilitacji na Monte Mario (Rzym). Brał też udział w tygodniowym sympozjum na temat „Corso medico-psicologico” (Florencja). Nawiązał kontakt z prof. A. Massone, opiekunem naukowym ośrodka księży orionistów dla osób upośledzonych umysłowo w Mediolanie. Uczestniczył w międzynarodowym sympozjum katechetycznym na Uniwersytecie Laterańskim. W roku 1974 spędził dwa miesiące w Anglii, gdzie nawiązał znaczącą dla przyszłych badań naukowych współpracę z profesorem A. D. B. Clarkiem z Hull University. W następnym roku przez jeden semestr przebywał na Katolickim Uniwersytecie w Leuven, gdzie współpracował zwłaszcza z profesorem N. Swinnenem. Dwa lata później wyjechał na dwa tygodnie do Wilna, gdzie szukał materiałów dotyczących rozwoju społecznego dzieci upośledzonych umysłowo. Zapoznał się z działalnością tamtejszej szkoły specjalnej.

Ważny dla dalszej pracy naukowej Księdza Profesora był Jego miesięczny pobyt w roku 1980 w ośrodku prowadzonym przez Profesora H. C. Gunzburga w Birmingham, któremu przedstawił wyniki badań przy zastosowaniu polskiej wersji metody PAC. Kontakt ten był podtrzymywany i doprowadził do opublikowania wersji polskiej PAC w Centralnym Ośrodku Metodycznym Ministerstwa Edukacji Narodowej.

Pierwszy semestr roku akademickiego 1980/1981 Ks. Prof. Witkowski spędził w Katolickim Uniwersytecie w Nijmegen (Holandia), kompletując literaturę do pracy habilitacyjnej. Nawiązał znaczące kontakty naukowe z prof. F. Monksem oraz prof. C. F. M. Lieshoutem.

W roku 1984 przez trzy miesiące przebywał w USA. Program pobytu obejmował zapoznanie się z ośrodkami naukowymi w Chicago, Nowym Jorku oraz Bostonie, ośrodkami praktyki rehabilitacyjnej dla osób upośledzonych umysłowo w Nashville IL, Centralii oraz Jasper Ind.

W roku akademickim 1987/1988 Ksiądz Profesor otrzymał urlop naukowy i w ramach stypendium Fundacji Kościuszkowskiej wyjechał do USA. Program pobytu realizował w następujących ośrodkach naukowych: Columbia University (Nowy Jork), Southern Illinois University oraz Rehabilitation Institut w University w Carbondle IL. Zapoznał się z problematyką rehabilitacji w Indiana University (Bloomington), a także w St. Louis University oraz Fontbonne College (St. Louis). Uczestniczył w dwóch sympozjach: „Organizing job for disabled people” oraz podsumowującym roczną pracę Rehabilitation Institute and Community Human Service Day. Wygłosił referat pt. „Catholic University of Lublin – Rehabilitation Psychology Chair”. Mając możli-

wość kontaktu z wybitnymi specjalistami amerykańskimi w dziedzinie rehabilitacji, prowadził konsultacje i dyskusje na temat koncepcji swoich dwóch prac książkowych, a także gromadził do nich literaturę. Zapoznaje się z działalnością ośrodków rehabilitacyjnych, realizując tym samym istotny dla naukowca zajmującego się psychologią rehabilitacji kontakt z człowiekiem niepełnosprawnym.

W roku 1990 przez dwa tygodnie przebywał we Włoszech. Brał udział w konferencji zorganizowanej na 50-lecie śmierci założyciela wielu instytucji dla osób niepełnosprawnych i potrzebujących pomocy – bł. Alojzego Orione. Poznał działalność wielu ośrodków prowadzonych przez zgromadzenie jego imienia.

W roku 1991 spędził dwa tygodnie w Holandii. Brał udział w konsultacjach założeń teoretycznych oraz praktycznych rozwiązań w instytucjach fundacji na rzecz osób niepełnosprawnych umysłowo w Aalten. Dzięki tym kontaktom możliwe było sfinansowanie przez tę fundację studium nt. „Praktyka rehabilitacji osób upośledzonych umysłowo”, prowadzonego przez Katedrę Psychologii Rehabilitacji, oraz otwartego seminarium „Wokół osób niepełnosprawnych”, o którym już była mowa.

W roku 1993 zacieśnia się współpraca Ks. Prof. Witkowskiego z Association for Higher Education Access and Disability (AHED) – Europe Group (a network of Universities in Europe).

Po uzyskaniu stanowiska profesora zwyczajnego brał udział w międzynarodowej konferencji poświęconej osobom niepełnosprawnym, zorganizowanej ze specjalistami z Ukrainy przez Fundację Stefana Batorego, która odbyła się w Lublinie jesienią 1994. Wygłosił referat pt. „Zmiany mentalności i transformacji w sprawach osób niepełnosprawnych w Polsce”.

Kontakty międzynarodowe Księdza Profesora dotyczyły na ogół problematyki psychologii rehabilitacji. Niewątpliwie pobyt w ośrodkach naukowych w Anglii przyczynił się do określenia siebie jako badacza i twórcy wielu technik diagnostycznych. Zaowocowało to później opracowaniem ważnych, stosowanych przez wielu polskich badaczy technik, nawiązujących do różnych koncepcji psychologicznych człowieka, zawsze spełniających warunki stawiane rzetelnie przygotowanym metodom psychologicznym. Kontakty ze środowiskiem amerykańskim pozwoliły ks. Profesorowi uzyskać szeroką perspektywę problemów naukowych, zapoznanie się z bieżącymi kierunkami i tendencjami w rehabilitacji, dzięki czemu był niekwestionowanym autorytetem w dziedzinie porównawczej psychologii rehabilitacji. Wiedzę tę czerpał ponadto ze współpracy z ośrodkami we Włoszech oraz Holandii. Należy pod-

kreślić to, iż Księdza Profesor starał się łączyć wiedzę teoretyczną z doświadczeniem praktycznym, którego źródłem są kontakty z osobami niepełnosprawnymi, a także tzw. psychologami praktykami oraz innym personelem biorącym udział w procesie rehabilitacji osób niepełnosprawnych.

III. PRACA DYDAKTYCZNA

Ksiądz Prof. Tadeusz Witkowski przykładął szczególną wagę do pracy ze studentami. Widział w nich przyszłych kontynuatorów swoich idei i partnerów, z którymi chętnie dyskutował. Prowadził seminaria magisterskie, skupiające wielu studentów, którzy dostrzegali w psychologii rehabilitacji możliwość zrealizowania własnych planów i pragnienia pracy na rzecz osób słabych i niepełnosprawnych. Jednocześnie wiedzieli, że praca pod kierunkiem Ks. Prof. Witkowskiego będzie dla nich szkołą rzetelnej metodologii. Owocem seminarium magisterskiego prowadzonego przez Księdza Profesora było dwieście pięćdziesiąt siedem obronionych prac magisterskich. Ponadto napisał trzysta dwie recenzje prac magisterskich. Zaczynając pracę z nową grupą, proponował głosowanie w sprawie sposobu przygotowywania prac magisterskich – pracy według przedstawionego harmonogramu lub według własnego tempa i chęci studenta. Zawsze przegłosowano pracę zgodną z podanym harmonogramem. Dlatego zazwyczaj prawie cały piąty rok uzyskiwał magisterium w terminie czerwcowym. W ramach seminarium doktoranckiego obroniono sześć prac doktorskich. Są wśród nich wyróżnione nagrodą Rektora Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego. W ostatnich latach pracy Księdza Profesora w seminarium doktoranckim uczestniczyło dziesięć osób specjalizujących się w problematyce osób niepełnosprawnych. Ksiądz Profesor wykształcił wielu specjalistów zajmujących się psychologią rehabilitacji. Niektórzy z nich interesowali się również różnymi aspektami pedagogiki specjalnej, co Ksiądz Profesor z zadowoleniem akceptował. Cieszył się, gdy jego koledzy profesorowie z innych katedr podejmowali wybrane aspekty życia osób niepełnosprawnych. Najważniejsze było to, aby idea pomocy tym ludziom miała jak największy zakres oddziaływania.

Ksiądz Prof. Witkowski był autorem siedmiu recenzji rozpraw doktorskich i dwóch habilitacyjnych, dwóch recenzji do tytułu naukowego profesora oraz jednej superrecenzji do tytułu naukowego profesora dla Centralnej Komisji ds. Tytułu Naukowego i Stopni Naukowych w Warszawie. Ponadto przygotował szesnaście recenzji wydawniczych, w tym dziewięć dla innych ośrodków

naukowych. Był też autorem oceny projektu szkolenia zamówionego przez Ministerstwo Edukacji Narodowej oraz kilku recenzji dla Komitetu Badań Naukowych w Warszawie.

Z uporem przypominał zarówno studentom, jak i władzom różnych instytucji o konieczności dostosowywania projektów architektonicznych do potrzeb osób niepełnosprawnych. To zaangażowanie miało nie tylko charakter dydaktyczny. Dzięki Jego interwencjom zainstalowano w głównym gmachu KUL urządzenie ułatwiające dostanie się osobom niepełnosprawnym, poruszającym się na wózkach inwalidzkich, na górne piętra budynku. Zawsze upominał się o dostosowanie planowania architektonicznego do potrzeb osób niepełnosprawnych. Wiedział, że tylko konsekwencja i upór może doprowadzić do zmiany mentalności i postaw decydentów oraz tych osób, od których zależy planowanie przestrzenne. Gdzie tylko było to możliwe podkreślał konieczność uwzględniania omawianego problemu w projektowaniu kościołów i wszystkich budynków użyteczności publicznej.

Ksiądz Profesor zwracał szczególną uwagę na właściwe przygotowanie osób duchownych do pracy z ludźmi niepełnosprawnymi. Podejmował tę kwestię w trakcie zajęć ze studentami KUL i alumnami WSD w Zduńskiej Woli. Ponadto – wspólnie z ks. dr. Jerzym Bagrowiczem, redaktorem „Ateneum Kapłańskiego” – był pomysłodawcą opracowania poświęconego problematyce osób niepełnosprawnych. Ukazały się dwa zeszyty „Ateneum Kapłańskiego”, które podejmowały to zagadnienie. Ksiądz Prof. Witkowski był odpowiedzialny za ich przygotowanie. Wydanie tych zeszytów miało nieocenione znaczenie dla edukacji w dziedzinie psychologii rehabilitacji i pedagogiki specjalnej osób duchownych oraz wszystkich innych związanych z Kościołem.

IV. DZIAŁALNOŚĆ ORGANIZACYJNO-SPOŁECZNA

Pracę naukowo-dydaktyczną oraz związaną z nią działalność organizacyjno-społeczną Ksiądz Profesor rozpoczął w 1965 roku po podjęciu pracy w WSD Orionistów w Zduńskiej Woli. Poza prowadzeniem zajęć w ramach etatu zorganizował – przy współpracy z innymi pracownikami WSD – w 1966 i 1967 roku 10-dniowe seminarium wakacyjne, tzw. Dni pogłębienia wiedzy i wiary. Ponadto brał udział w pracach organizacyjnych i programowych z młodzieżą zaangażowaną liturgicznie w domach Zgromadzenia.

W latach 1973-1975 Ks. Prof. Witkowski pełnił funkcję sekretarza Sekcji Psychologicznej Komisji Episkopatu Polski ds. Nauki Katolickiej. Zorganizował

wał trzy sympozja dla wykładowców psychologii w Wyższych Seminariach Duchownych (odbyły się w Gdańsku, Białymstoku i Krakowie). W roku 1974 reprezentował tę sekcję oraz referował jej dorobek na posiedzeniu plenarnym, które odbyło się w Krakowie pod przewodnictwem kard. Karola Wojtyły.

W latach 1976-1979 w ramach seminarium magisterskiego z psychologii rewalidacyjnej utworzył zespół badawczy, który zajmował się uwarunkowaniami umiejętności społecznych, objętych inwentarzami PAC H. C. Gunzburga. Kierował tym zespołem przez wiele lat. Owocem tej pracy były Jego liczne publikacje w latach osiemdziesiątych, a także kierowanie pracą naukową tych osób, które pragnęły specjalizować się w dziedzinie psychologii rehabilitacji.

W roku akademickim 1979/1980 ograniczył swoją działalność społeczną i zajął się przygotowaniem pracy habilitacyjnej. Po kolokwium habilitacyjnym w roku 1981 brał udział w pracach nad unowocześnieniem programu studiów psychologicznych na wyodrębnionej sekcji psychologii w ramach wznowionego Wydziału Nauk Społecznych. W roku 1982 po powołaniu na stanowisko docenta wszedł do Rady Wydziału Nauk Społecznych KUL i przez trzy lata pełnił obowiązki Sekretarza Rady Wydziału.

W listopadzie 1992 roku brał udział w międzynarodowej konferencji na KUL-u (II International Conference on Mental Changes and Social Integration Perspectives in Europe), organizowanej przez prof. Adama Bielę. Wygłosił referat pt. „Mentality Changes in Relation to the Handicapped”. Czynnie uczestniczył w dyskusji, propagując problematykę niepełnosprawności wśród uczestników konferencji. W następnym roku uczestniczył w konferencji przygotowanej przez Katedrę Psychoterapii, a także w konferencji zorganizowanej przez Katedrę Psychologii Klinicznej i Osobowości, wygłaszając referat. Ponadto na konferencji „Church in Public Life”, którą zorganizowała sekcja społeczna KUL, wygłosił referat pt. „Church in Relation to the Disabled”. W roku 1994 przewodniczył konferencji zorganizowanej przez Wojewódzkie Zespoły Pomocy Społecznej w Lublinie na temat: „Alternatywne mieszkalnictwo dla osób upośledzonych umysłowo”. W tym samym roku współorganizował międzynarodową konferencję z okazji 10-lecia powstania Katedry i Zakładu Psychologii Rehabilitacji. Wygłosił referat, uczestniczył w dyskusji, a także przedstawił jej podsumowanie. Konferencja ta pozwoliła spojrzeć na dokonania Księdza Profesora i Jego współpracowników w sposób szerszy i pogłębiony. Widoczne było, że jest to dorobek znaczny, dotyczący różnych aspektów niepełnosprawności i rehabilitacji. W maju 1997 roku pełnił funkcję przewodniczącego interdyscyplinarnej ogólnopolskiej konferencji (z udziałem gości zagranicznych) nt. „Człowiek nieuleczalnie chory”. W konferencji

uczestniczyło około osiemset osób. W roku 1998 pełnił funkcję superrecenzenta w Centralnej Komisji ds. Tytułów Naukowych i Stopni Naukowych. Jeszcze w pierwszej połowie 2000 roku brał udział w pracach swojej Katedry. W ostatnich dniach życia napisał recenzję do nadania tytułu naukowego profesora, konsultuje przygotowywaną do druku pracę habilitacyjną swojego współpracownika. W szpitalu pamięta o tym, by dostarczyć przygotowane ostatnio materiały do dziekanatu. Myślał o innych, służył im...

W roku 1984 utworzył nową Katedrę i Zakład Psychologii Rewalidacyjnej (obecnie Katedrę Psychologii Rehabilitacji). W tym samym roku powierzono mu odpowiedzialność za sprawy studenckie w sekcji psychologii; sprawował tę funkcję przez trzy lata jako wicekierownik sekcji.

Pracując na KUL-u, czynnie angażował się w działalność AZS KUL (założenie sekcji tenisa stołowego, rozwijanie sekcji żeglarskiej, w której pełnił przez jedną kadencję funkcję jej komandora, aktywna działalność w sekcji narciarskiej i siatkówki). Włączył się czynnie w akcje Towarzystwa Przyjaciół KUL, został członkiem Towarzystwa Naukowego KUL i Polskiego Towarzystwa Psychologicznego, a także Polskiego Towarzystwa do Walki z Kalectwem. Jego działalność w Polskim Towarzystwie Psychologicznym miała szczególny charakter. Przez jedną kadencję zastępował w pełnieniu funkcji Przewodniczącego Lubelskiego Oddziału PTP w Lublinie. Czynnie włączył się w konferencję psychologów związanych ze środowiskiem lubelskim. Organizował sympozja, a także uczestniczył czynnie w przygotowywaniu i redagowaniu materiałów pokonferencyjnych. W ostatnim okresie swojego życia był członkiem rady redakcyjnej „Przeglądu Psychologicznego”, oficjalnego pisma Polskiego Towarzystwa Psychologicznego. Należy pokreślić otwartość Księdza Profesora na środowiska naukowe spoza Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego. Zawsze był gotowy do współpracy. Dzielił się własnymi doświadczeniami, uczestniczył w różnych konferencjach naukowych. Cieszył się niekwestionowanym autorytetem oraz sympatią psychologów z innych środowisk naukowych.

V. DZIAŁALNOŚĆ W ŚRODOWISKU OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH

Równoległe z pracą naukową i dydaktyczną Ks. Prof. Witkowski mocno angażował się we współpracę ze środowiskiem osób niepełnosprawnych oraz utrzymywał kontakty z organizacjami i instytucjami prowadzącymi działalność na rzecz tych osób.

W środowisku osób niepełnosprawnych postrzegany był przede wszystkim jako oddany przyjaciel, orędownik w sprawach ważnych dla środowiska, wysokiej klasy specjalista i autorytet w dziedzinie rehabilitacji osób niepełnosprawnych. Zawsze chętnie dzielił się swoimi doświadczeniami z wielu zagranicznych wyjazdów naukowych, studyjnych, seminaryjnych. Znając polskie realia i uwarunkowania rehabilitacji – zarówno wynikające z uregulowań prawnych, jak i związanych z kulturą, tradycją i mentalnością naszego społeczeństwa – zawsze z wielkim wyczuciem próbował przenieść do Polski niektóre poznane za granicą rozwiązania.

Należy wspomnieć zwłaszcza o kilku pozarządowych organizacjach osób niepełnosprawnych, w powstaniu i działalności których Ks. Profesor odegrał szczególną rolę, np. Fundacja *Między Nami* w Krężnicy Jarej koło Lublina. Jej założyciel i prezes – Zbigniew Drażkowski – ponad dziesięć lat temu, kiedy studiował teologię na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim, zetknął się z Ks. Prof. Witkowskim i poznał jego pasję – pracę na rzecz osób niepełnosprawnych, zwłaszcza z upośledzeniem umysłowym. Długie rozmowy z Księdzem Profesorem pomogły założycielowi fundacji w zrealizowaniu pomysłów dotyczących działalności fundacji, a tym samym pomocy osobom niepełnosprawnym. Współpraca i życzliwość, jaką darzył fundację *Między Nami*, jej pracowników, a przede wszystkim mieszkańców Ks. Prof. Witkowski przez dziesięć lat jej działalności, zaowocowały wieloma ciekawymi pomysłami, programami i formami pracy z osobami niepełnosprawnymi. Kierowana przez Księdza Profesora Katedra Psychologii Rehabilitacji KUL poprzez swoich pracowników systematycznie konsultowała propozycje i programy podejmowane przez fundację. Szczególne zaangażowanie było związane z realizacją przez fundację, przy współpracy z belgijską organizacją SONGE, projektu finansowanego z funduszy PHARE pt. „Program integracji społecznej dla osób upośledzonych umysłowo w regionie lubelskim”. Bezpośrednim efektem tej współpracy jest wydana pod redakcją dra Wojciecha Otrębskiego książka pt. *Między Nami. Materiały szkoleniowe dla pracowników instytucji i organizacji aktywizujących osoby z upośledzeniem umysłowym*. Książka Prof. Witkowski wspierał wysiłki związane z przygotowaniem projektu i jego realizacją, zawsze wspomagając osoby realizujące go swoją wiedzą i życzliwym słowem.

Inną organizacją pozarządową, w której powstaniu i działalności Ks. Prof. Witkowski ma swój wkład, jest Stowarzyszenie Osób z Upośledzeniem Umysłowym ich Rodzin i Przyjaciół *Źródło* w Lublinie. Jego założyciel – śp. Tadeusz Klimczak – słuchając wykładów Księdza Profesora jako student psycholo-

gii w Katolickim Uniwersytecie Lubelskim, miał okazję uściślić swoje marzenia i plany dotyczące pomocy osobom niepełnosprawnym, do grupy których sam należał.

Początek lat dziewięćdziesiątych sprzyjał realizacji „szalonych”, jak niektórzy wówczas uważali, pomysłów i powstawaniu wielu nowych placówek i ośrodków dla osób niepełnosprawnych. Tu również Ks. Profesor nigdy nie szczędził czasu, aby dzielić się swoim doświadczeniem i dorobkiem w dziedzinie rehabilitacji. Zachęcał też swoich współpracowników, by pomagali wprowadzać w życie rodzące się wśród założycieli stowarzyszenia idee. Owoce pojawiły się szybko. Powstał Dzienny Ośrodek Adaptacyjny dla Osób z Upośledzeniem Umysłowym, który później powiększył się o pierwszą w Lublinie formę mieszkalnictwa dla osób niepełnosprawnych, zorganizowaną na wzór domu rodzinnego (tzw. *group home*).

Osoby prowadzące stowarzyszenie, już po tragicznej śmierci założyciela (w 1994), często korzystały z doświadczenia i rozumienia spraw osób niepełnosprawnych, jakie miał Ks. Prof. Witkowski, a także jego ogromnej życzliwości dla nich.

Swoją wiedzą, umiejętnościami organizacyjnymi i naukowymi dzielił się Ks. Profesor również z pracownikami Fundacji Środkowoeuropejskie Centrum Ekonomii Działania Społecznego w Lublinie. Konsultował przygotowywane i realizowane przez nich programy badawcze dotyczące osób niepełnosprawnych i ich integracji w środowisku lokalnym, kolejny cykl spotkań w ramach Otwartego Seminarium oraz sugerował, na co zwrócić uwagę, stosując wypracowane rozwiązania modelowe, aby w jak najpełniejszym stopniu zaspokajały one aktualne potrzeby środowiska osób niepełnosprawnych. Efektem współpracy z fundacją jest wydana w 1997 roku, w jej wydawnictwie, książka Księdza Profesora pt. *By podnieść poziom społecznego funkcjonowania osób z upośledzeniem umysłowym*.

Warto podkreślić raz jeszcze kilkuletnią współpracę Ks. Prof. Witkowskiego i pracowników kierowanej przez Niego Katedry Psychologii Rehabilitacji KUL z prowadzącą działalność na rzecz osób z upośledzeniem umysłowym w Holandii Fundacją STD z Aalten, której dyrektorem był wówczas Rob J. Inja. Owocem tej współpracy było przygotowanie programu i prowadzenie studium nt. *Współczesne rozwiązania systemowe w rehabilitacji osób z niedorozwojem umysłowym*; Seminarium Otwarte nt. *Wokół osób niepełnosprawnych*; książka wydana pod redakcją M. Wątorskiej i W. Otrębskiego pt. *Wokół osób niepełnosprawnych*.

Kilka słów należy powiedzieć także o działalności Księdza Profesora na rzecz środowiska osób niepełnosprawnych, dokonującej się poprzez współpracę z instytucjami odpowiedzialnymi za jej organizację czy prowadzenie.

Lata osiemdziesiąte i dziewięćdziesiąte to okres współpracy z istniejącymi wówczas Wojewódzkimi Zespołami Pomocy Społecznej (WZPS) w Lublinie i Zamościu, Wydziałem Kształcenia Specjalnego w Kuratorium Oświaty w Lublinie, domami pomocy społecznej (DPS) dla osób z upośledzeniem umysłowym w województwie lubelskim, zamojskim, a także leszczyńskim.

Ksiądz Prof. Witkowski konsultował wiele nowych rozwiązań organizacyjnych dotyczących rehabilitacji i mieszkalnictwa osób niepełnosprawnych, realizowanych na terenie województwa lubelskiego i zamojskiego, z dużą troską interesował się zmianami dokonywanymi się w placówkach typu DPS. W sposób szczególny współpraca z WZPS w Lublinie zaowocowała wydaniem w 1993 roku pracy zbiorowej pt. *Podmiotowość osób niepełnosprawnych umysłowo w placówkach opiekuńczo-wychowawczych* pod redakcją Księdza Profesora oraz przygotowaniem przez współpracownicę Ks. Profesora – dr Monikę Wątorską – koncepcji organizacji i funkcjonowania Centrum Wsparcia Rodziny z Dzieckiem Niepełnosprawnym.

Współpraca z WZPS w Zamościu koncentrowała się przede wszystkim na poprawie warunków życia mieszkańców domów pomocy społecznej. Ksiądz Prof. Witkowski dzielił się tam swoim doświadczeniem, zwłaszcza na temat zasad organizacji i funkcjonowania placówki zgodnie ze standardami światowymi. Aby ułatwić w jednym z DPS wprowadzenie zmian w funkcjonowaniu placówki, zaproponował i prowadził tam praktyki studentów. Uczył tym samym personel, jak oceniać funkcjonowanie osób w nim mieszkających oraz jak przygotowywać i realizować indywidualne programy pracy z mieszkańcami. Podobną działalność Ksiądz Profesor – wspólnie ze współpracownikami z Katedry – prowadził w DPS w Pakówce i Ostrowinie (byłe województwo leszczyńskie).

Cenna była także współpraca z Wydziałem Kształcenia Specjalnego, lubelskiego Kuratorium Oświaty. Ksiądz Prof. Witkowski postrzegany był zarówno jako specjalista w dziedzinie kształcenia specjalnego, jak i orędownik mądrze zorganizowanego i prowadzonego nauczania dzieci i młodzieży niepełnosprawnej w systemie integracyjnym. Owocem tej szczególnej współpracy był aktywny udział pracowników wydziału w organizowanym przez Katedrę Otwartym Seminarium.

Ksiądz Prof. Witkowski często dzielił się również swoją wiedzą i doświadczeniem ze współbraćmi ze Zgromadzenia Księży Orionistów, do którego

należał. Dla prowadzących dzieła zgromadzenia i tych, którzy dopiero zaczęli, nigdy nie ograniczał czasu spotkań i konsultacji. Często włączał w nie i zachęcał do nich swoich współpracowników w Katedrze. Rozumiał, iż poprzez ten jego i ich czas, przekazaną wiedzę, doświadczenie, idee, pomysły, a często też wsparcie psychiczne i duchowe dzieła te będą funkcjonowały lepiej, rozwijały charyzmat założyciela zgromadzenia, służyły osobom szczególnie umiłowanym przez Ojca św. Jana Pawła II, niepełnosprawnym oraz chorym i cierpiącym.

Z perspektywy czasu można by powiedzieć, iż ta Jego głęboka więź psychiczna, duchowa oraz bliski kontakt ze środowiskiem osób niepełnosprawnych, z każdą spotkaną w ponad 30-letniej pracy zawodowej osobą owocowała niespotykanym wręcz rozumieniem spraw i aktualności problemów przeżywanych przez to środowisko. Odzwierciedleniem tego były pisane przez Ks. Profesora książki, podejmowane problemy badawcze, rozwiązania modelowe, które wyrastały z praktyki i trafiały do niej ponownie poprzez kolejne, nowe metody diagnozy, rehabilitacji, modele pracy z osobami niepełnosprawnymi, podnosząc tym samym jakość ich życia.

VI. ZAŁOŻENIE OŚRODKA ORIONISTÓW W LUBLINIE

Nie sposób pisać o dokonaniach i życiu Ks. Prof. Witkowskiego bez omówienia jego wkładu w rozwój Ośrodka Orionistów w Lublinie. Książd profesor był orionistą, identyfikował się ze swoją rodziną zakonną w sposób szczególny, czuł się jej członkiem. Rozumiał odpowiedzialność, jaka spoczywała na nim, członku Zgromadzenia, a jednocześnie profesorze Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego. Charakter pracy, jaką wykonywał, związany był z koniecznością przebywania niekiedy z dala od wspólnoty. Nie przeszkodziło mu to jednak w utrzymywaniu bliskich rodzinnych kontaktów ze współbraćmi. Swoją rolę jako członka Zgromadzenia Orionistów widział głównie w stwarzaniu możliwości, zwłaszcza młodemu pokoleniu, kształcenia się w Katolickim Uniwersytecie Lubelskim, pomaganiu w nawiązywaniu kontaktów naukowych, a także formowaniu intelektualnym oraz duchowym. Cele te realizował konsekwentnie przez wiele lat, dzięki temu można mówić o wielkich Jego osiągnięciach w tej dziedzinie.

Kontakty Zgromadzenia Orionistów z Lublinem sięgają początków Zgromadzenia w Polsce i Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego. Pierwsze były raczej pośrednie – poprzez wydawnictwa KUL. Potrzeby Wyższego Semina-

rium Duchownego Orionistów w Zduńskiej Woli spowodowały, że kontakty z KUL-em stały się bezpośrednie i bardziej bliskie dzięki prowadzeniu zajęć w WSD w Zduńskiej Woli przez pracowników naukowo-dydaktycznych KUL, a także kierowanie członków Zgromadzenia na studia specjalistyczne na KUL. Na przykład w roku akademickim 1959/1960 na studia specjalistyczne na KUL zostali skierowani: ks. Bolesław Majdak na historię Kościoła, ks. Leonard Pawlak na teologię biblijną i ks. Tadeusz Wolf na filozofię. Nie sposób pisać tu o wszystkich studentach ze Zgromadzenia, którzy rozpoczęli studia na KUL-u. Dalsze związki orionistów z KUL-em wiążą się z nabyciem przez Zgromadzenie mieszkania w Lublinie oraz tym, że Wydział Teologiczny uzyskał z Ministerstwa Szkolnictwa Wyższego, Nauki i Techniki (w latach pięćdziesiątych) prawo zaliczenia w całości studiów z teologii, ukończonych w polskich Wyższych Seminarach Duchownych. Stworzyło to szansę ubiegania się o dyplom magistra o prawach państwowych dla wszystkich absolwentów WSD w Polsce, którzy po napisaniu pracy magisterskiej, zdaniu też z teologii fundamentalnej, dogmatycznej i moralnej oraz egzaminu magisterskiego uzyskują dyplom KUL-u. Ksiądz Prof. Witkowski, widząc szansę w tych rozwiązaniach prawnych podjął starania, aby Zgromadzenie Orionistów w możliwie dużym stopniu związało się ze środowiskiem Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego.

W roku 1977 Ksiądz Profesor zamieszkał na stałe w Lublinie. W zakupionym przez Zgromadzenie mieszkaniu przy ulicy Ogródkowej zaistniał ośrodek orionistów w Lublinie, który szybko stał się miejscem konsultacji i czasowym mieszkaniem dla księży, a także kleryków pragnących podnosić swoje kwalifikacje. Trudno było wtedy przewidzieć, że spełni on tak ogromną rolę dla Zgromadzenia Orionistów. W tym mieszkaniu przez następnych osiemnaście lat pracował Ksiądz Prof. Witkowski, a korzystało z niego wielu współbraci oraz kleryków, często w drodze na egzamin magisterski. Czuli się jak u siebie, bo przecież przebywali we własnym domu (domu Zgromadzenia) i mogli liczyć na życzliwą radę i pomoc kogoś, kto na stałe pracuje w KUL. Wielu nowych magistrów oświadczało, że „nie zdobyliby magisterium, gdyby nie mieli oparcia w ośrodku lubelskim”. „Startowanie do magisterium z ulicy”, bez żadnego oparcia w Lublinie, wymagałoby o wiele większej odwagi. Uzyskanie na KUL-u magisterium nie było jedynie formalnym zabiegiem i spełnieniem warunków, jakie w związku z podjęciem prac i objęciem różnorodnych stanowisk stawiąły władze świeckie. Owocem tych prac było pogłębienie wiedzy w zakresie ważnych dziedzin dla oriońskiej posługi. Większość prac powstała na pograniczu teologii i psychologii pastoralnej. Na szczególną

uwagę zasługują te prace, które związane były z charyzmatem oriońskim, a dotyczyły osób niepełnosprawnych sensorycznie, intelektualnie, fizycznie i somatycznie, chorych przewlekle i terminalnie. Były one konsultowane w Katedrze Psychologii Rehabilitacji KUL. Ważne miejsce zajmują prace z historii Kościoła, które dotyczyły domów Zgromadzenia i ocaliły ich historię od zapomnienia. Część prac powstało w zakresie innych dziedzin teologii (np. teologii duchowości życia wewnętrznego). Współbracia przyjeżdżali do ośrodka lubelskiego, by nawiązać kontakt z przyszłym promotorem pracy magisterskiej albo zatrzymywali się na okres przygotowania się do egzaminów i ich zdawania, a także do egzaminu magisterskiego. Bywało, że w 38-metrowym mieszkaniu przebywało równocześnie osiem osób. Były to – jak później wspominał Ksiądz Profesor – „najpiękniejsze chwile naszego ośrodka. Była wspólna radość z pokonywania trudności oraz dokonującego się dobra”. W roku 1994 ośrodek Orionistów przeniesiony został do większego mieszkania, a do Księdza Profesora dołączył ks. Bogusław Block, który obronił doktorat i został pracownikiem naukowym na KUL-u.

Ksiądz Prof. Witkowski pomagał również swoim współbraciom w przygotowywaniu przez nich prac doktorskich. Dostarczał pracującym nad doktoratami literaturę naukową, dyskutował, przygotowywał razem z nimi narzędzia badawcze, pracował nad strukturą pracy, zdarzało się nawet, że recenzował pracę swojego współbrata i dbał o to, aby rozpoczęte prace doprowadzić do zakończenia. Uczestniczył w obronach. Pełnił zatem rolę nieoficjalnego „współpromotora”, chociaż o tym oficjalnie nie mówił.

Praca Księdza Profesora na rzecz zgromadzenia Orionistów ma istotne znaczenie dla rozumienia Jego sylwetki. Był On bardzo „rodzinny”, potrzebował kontaktu ze współbraćmi i w dziedzinie, w której był ekspertem i niekwestionowanym autorytetem, starał się służyć im w możliwie dużym stopniu.

*

Praca naukowa traktowana była przez Ks. Prof. Witkowskiego jako droga do realizowania powołania kapłańskiego i zakonnego. Oddawał się jej do końca. Była jego pasją. W czasie towarzyskich spotkań również podejmował zagadnienia naukowe. Pamiętał szczegóły prac, które recenzował, zaskakiwał precyzją sformułowań i przywoływaniem faktów, które wydawały się już dawno zapomniane. O swojej pracy mówił z szacunkiem. Była ona jedną z dróg poznawania prawdy i dobra. Jako zakonnik starał się swoje poszuki-

wania badawcze włączyć w nurt poszukiwań Boga, Jego miłości i dobroci. Zarówno problematyka, którą się zajmował, jak i sposób, w jaki swoje zainteresowania realizował wskazują na to, iż widział w swojej pracy naukowej możliwość realizowania charyzmatu założyciela jego rodziny zakonnej – błogosławionego Alojzego Orione. Ksiądz Prof. Witkowski był jednym z tłumaczy książki *Rozbójnik Boży*, opisującej życie i działalność błogosławionego Alojzego Orione. Niektórzy współbracia i znajomi Księdza Profesora widzieli w nim naśladowcę założyciela swojego zgromadzenia. Rzeczywiście, sprawy wiary i nauki były mu drogie. Nie potrafił zajmować się nimi w sposób obojętny. Pracował z pasją, której należałoby życzyć wielu rozpoczynającym swoją aktywność zawodową adeptom nauki.

Ksiądz Prof. Tadeusz Witkowski był kapłanem, zakonnikiem i naukowcem. Zawsze pozostanie w pamięci bliskich i współpracowników jako człowiek przyjazny i życzliwy. Uczył szacunku do nauki i pracy naukowej. Podkreślał, że praca ta jest drogą poznawania prawdy i piękna. Radość, jaką sprawiały mu sukcesy jego współpracowników, dodawała im chęci i zapału do pracy. Sięgał do źródeł filozoficznych, ale korzystał także z doświadczenia codziennej pracy z osobami niepełnosprawnymi. Najbardziej ukochał ludzi słabych i potrzebujących. Realizował charyzmat założyciela Zgromadzenia Orionistów. Dążył do stawianych sobie celów z pasją i zaangażowaniem. Nie potrafił dbać o swoje zdrowie, raczej innych zachęcał, by to czynili. Głęboko wierzył w opatrność Bożą, której znaczenie i rolę tak podkreślał błogosławiony Alojzy Orione.

PROF. TADEUSZ WITKOWSKI FDP (1935-2000)

THE FOUNDER OF THE LUBLIN SCHOOL OF PSYCHOLOGICAL REHABILITATION

S u m m a r y

The paper presents the late Father Professor Tadeusz Witkowski – founder and for many years head of the Chair and Institute of the Psychology of Rehabilitation at KUL, prominent scholar and founder of the Lublin school of the psychology of rehabilitation.

The authors have shown more than thirty-year scientific activity of Father Professor: his research topics, his cooperation with scientific centres at home and abroad, and his participation in conferences and symposiums. The paper shows in more detail his didactic, organizational and social activity, especially his commitment and support, he had always given, for the

disabled, his long-term cooperation with self-governmental and state institutions, with social organizations working on behalf of the disabled.

The list of Professor Witkowski's publications includes author's monographs, books edited by him, papers in learned magazines and collective works, and studies of diagnostic methods.

Translated by Jan Kłos